

TEMA 10: ALTRES TEMES

**TÍTOL: COMENTARIS AL CAPÍTOL “WAGNER ZOOPHILE” DEL
LLIBRE “RICHARD WAGNER, LA SEVA OBRA, LA SEVA
VIDA ROMÀNTICA I AVENTURERA”
de Gabriel Bernard**

AUTOR: *Luc-Henri Roger* (*)

*Aquest text el devem al treball del nostre col·laborador, Luc-Henri
ROGER (Munichandco) a qui agraïm una vegada més la seva
participació tant fidel (NC). Hem respectat el títol de l'article, per
respecte al seu autor, tot i aclarint que per estrany i confús que sembli,
especialment pel significat un tant “equivoc” que es dona avui al terme
“zoòfil”, aquest estudi, de fet tracta sobre l'amor de Wagner pels
animals, i especialment pels que rodejaven la seva vida quotidiana des
dels seus inicis fins el final de la seva vida en el santuari de Wahnfried..
És l'obra d'un autor- Gabriel Bernard - de qui la serietat dels seus escrits
no té perquè demostrar-se. El text comentat forma part del Capítol IV
titulat així, i pertany a la Quarta Part: Anècdotes i curiositats
wagnerianes del llibre esmentat.*

Gabriel Bernard és un musicòleg de finals del segle XIX que va escriure particularment una obra sobre Richard Wagner, la seva obra, la seva vida romàntica i aventurera, nova edició revisada i corregida de “El Wagner de Parsifal”, (Edicions Jules Tallandier.)

L'objectiu de l'autor és presentar el compositor en el seu aspecte humà, en un aspecte lúdic i espiritual. Recorda anècdotes sobre Richard Wagner, i l'home, en la seva senzillesa i el seu amor pels animals, reneix sobre la seva alegre ploma.

“Un dels trets més importants del personatge de Wagner és, sens dubte, la seva activa simpatia pels animals. Certs aspectes de la seva personalitat el van condemnar a ressentiments, algunes vegades justificats.

La sinceritat i la qualitat del seu amor als animals, són, però, al nostre judici, coeficients morals molt importants a l'hora d'avaluar aquest home. Wagner estimava als animals, no a la manera del que se senten orgullosos de la puresa de la seva raça, sinó perquè percebia la seva sensibilitat. El seu afecte pels gossos no tenia res d'afectat.

Se sentia confiat amb els animals i era capaç de sacrificar-se per ells. Va deixar això ben clar amb Robber, el gran danès que va portar, com hem dit, de Riga a París el 1839.

Al viatjar, el gos li va causar mil inconvenients. A Londres, el va posar en un taxi amb ell i Minna. L'animal és tan gran que el seu cap sobresurt per un costat del

cotxe, mentre que la seva cua i potes del darrere fan el mateix per l'altre costat!. ... És amb aquesta tripulació que Wagner viatja per Londres per primera vegada. Uns dies després, a Boulogne-sur-Mer, quan el compositor agafa la diligència amb destí a París, la instal·lació de Robber sobre l'imperial té les proporcions d'un drama burlesc... Però, fins llavors, Wagner només s'ha de preocupar pel seu gos.

A París, quan la misèria va començar a fer-se sentir, quan Wagner i la seva esposa no van poder posar més que un franc en el seu plat principal, sempre van saber com reservar la part del seu gos. Els seus amics li deien en veu baixa que un animal d'aquesta mida i amb tanta gana, perquè Robber necessitava menjar en abundància! – era una càrrega més enllà de les seves possibilitats. Però Wagner no volia escoltar res.

Pobre de mi! Un dia el gos va desaparèixer. La seva bellesa havia temptat a un aficionat que va saber atraure'l i el va retenir. Wagner estava terriblement entristit per la desaparició de Robber. Per acabar-ho d'adobar, va tornar a veure el seu gos uns mesos després, però va ser per tornar a veure'l desaparèixer i aquesta vegada per sempre...

Aquest dia, Wagner el va convertir en un dels dies més obscurs que mai havia viscut. Havia sortit pel matí per realitzar les gestions necessàries. Era qüestió de trobar alguns francs per menjar. Només sortir de casa seva, Wagner veu a Robber! ...

Presat d'una emoció commovedora, el crida i té la clara sensació de què el gos el reconeix. Però l'animal no s'atreveix a acotar-se al seu antic amo.

Wagner es penedeix amargament d'haver comès la tonteria de corregir-lo. Es dona compte de què el gos té por de que el castiguin. Llavors el músic s'hi acosta, però l'animal vacil·la i acaba fugint. Wagner corre darrere d'ell, però s'ha de detenir ben aviat. El gos ha pres tal lideratge que qualsevol intent de trobar-lo es torna inútil... I Wagner, que veu en aquest incident un dolorós símbol de les seves ambicions frustrades, reprèn els seus esforços com a captaire que, aquest dia, van set tots en va.

L'aventura de Robber va causar tal impressió en la ment de Wagner que la va convertir en el tema del conte publicat a la Gazette Musicale de Schlesinger, sota el títol de "Un músic estranger a París", un conte que es menciona en el capítol d'aquest llibre dedicat a Wagner com a periodista.

Creiem que és el nostre deure tornar aquí a aquesta peça literària de Wagner; el compositor-escriptor troba accents d'una singular intensitat en el seu gos.

L'infortunat heroi del conte, després d'esperar massa temps a l'antesala, va caure inconscient, morint de gana.

“De manera que t'estava dient”, li diu a un amic, “que vaig ensopegar amb el meu gos. No sé quant de temps vaig estar allí i quantes puntades de peu vaig poder rebre pels que circulaven. Finalment, em van despertar les seves carícies, la càlida llengua del pobre animal. Em vaig aixecar i en un moment de lucidesa vaig comprendre d'immediat el deure que se'm recomanava amb més urgència. Vaig tenir d'alimentar el meu gos. Un espavilat comerciant de roba em va oferir uns centaus per la meva armilla molt dolenta. El meu gos va menjar i jo vaig devorar el què estava disposat a deixar-me...”

Llavors, havent desaparegut l'animal, pres pel fatídic anglès, a qui l'heroi de Wagner considera el seu geni maligne i que va oblidar pagar el preu de la bèstia al seu desafortunat amo, mor de misèria. En el seus últims desitjos, Wagner fa que el seu heroi es barregi amb la memòria del seu gos i la mateixa essència del seu cas:

“En segon lloc”, li fa dir, “vull que no maltractis el meu gos, si alguna vegada el coneixes; perquè suposo que el bèstia de l'anglès ja l'haurà castigat terriblement per la seva falta de lleialtat.

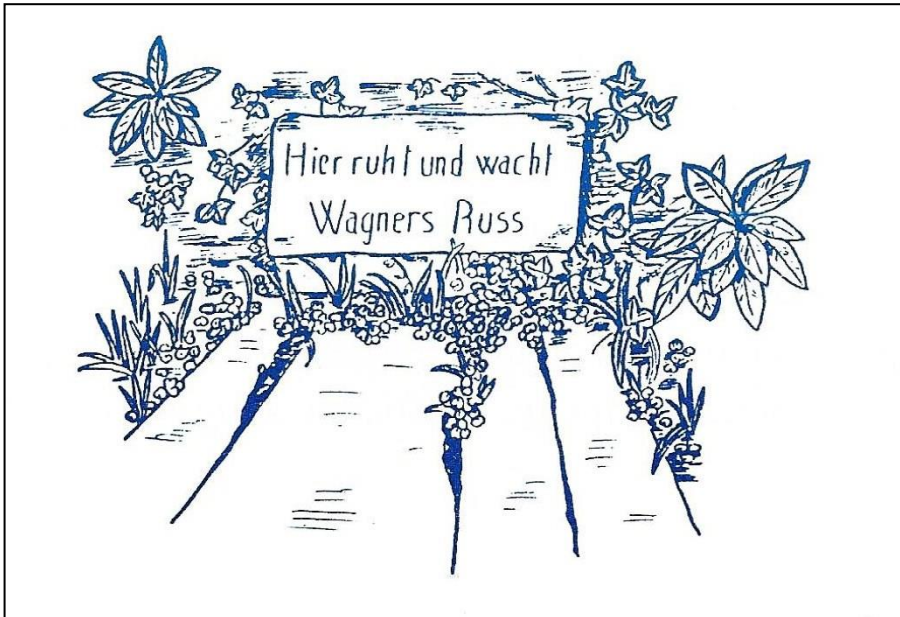
“En tercer lloc, vull que es publiqui la història del meu sofriment a París, no per mantenir el meu nom, sinó perquè serveixi d'advertència a tots els bojós que s'assemblen a mi...!”

Però el més commovedor és el resultat de la notícia. Wagner descriu el pobre funeral de l'amo del gos, seguit per tant sols tres persones, entre elles un pintor i un filòleg, que no són difícils de reconèixer com Kietz i Lehrs:

“A l'arribar sense pompa al cementiri de Montmartre, notem un formós gos que en va acostar a la llitera i va ensumar el taiüt, esbufegant amb trista i preocupada curiositat. Vaig reconèixer l'animal i vaig mirar al meu voltant: vaig veure, orgullosament assegut a cavall, a l'anglès, que semblava no entendre res de l'estranya preocupació del seu gos que seguia el fèretre; va baixar, va donar el seu cavall perquè es quedés amb el seu criat i es va unir a nosaltres en el cementiri: “A qui estan enterrant allí, senyor?” va dir dirigint-se a mi. “A l'amo del teu gos” vaig respondre. – Maleit sigui! va cridar, és molt desagradable per mi que aquest senyor hagi mort sense rebre els seus diners pel preu de l'animal. Els havia destinat per a ell i estava buscant una oportunitat per enviar-los-hi, doncs el gos udola durant els meus exercicis musicals... “

“Després se'n va anar i va muntar en el seu cavall; el gos es va quedar prop del fèretre, mentre que l'anglès es va allunyar.”

Val la pena esmentar aquest passatge en la seva totalitat, ja que adquireix un significat dolorosament commovedor quan es considera que, quan el cos de Wagner va ser transportat de Venècia a Bayreuth per ser enterrat a Vahnfried, l'últim gos que tenia el músic, amb una atroç desesperació, va córrer cap a la

Dibuix commemoratiu de la tomba de Russ: "Aquí descansa i vigila Russ de Wagner"

tomba abans de què el taüt baixés, després va romandre molt de temps a la tomba del seu amo.

A més a més, el pobre animal va ser enterrat prop de la tomba de Wagner.

Hem vist que quan va arribar el moment de

fugir de Dresde per primera vegada mentre la revolució ensangonava la ciutat, Wagner va tenir cura de no oblidar al seu gos Peps.

Peps el va seguir a l'exili a Zuric, amb Papo. Papo era un lloro.

Relatant la seva vida, als voltants de 1850, Wagner escriu:

"Les nostres mascotes, Peps i Papo, eren una part important del gaudi general de la nostra llar. El gos i el lloro m'estimaven apassionadament, i a vegades, inclús, de manera intrusiva. Peps fingia estar rere meu a la meva cadira de treball, i Papo em va cridar pel meu nom: Richard, quan estava lluny de la sala d'estar en la que hi estava massa temps. Quan no responia, entrava voletejant al meu estudi i, assegut a la meva taula, jugava sinistrament amb les plomes i el paper. Estava tan ben entrenat que mai va emetre el seu crit natural d'ocell: tant sols se'l podia sentir parlar o cantar. Quan va es-coltar els meus passos a les escales, em va saludar amb la marxa final de la Simfonia en Do menor o el començament de l'Octava Simfonia en Fa major, o inclús amb una de les alegres parts de la obertura de Rienzi.

Quant a Peps, estava extra ordinàriament nerviós; els meus amics li deien "Peps", i havia moments en els que no podies dir-li paraules afectuoses fins que gemia i cridava.

Aquests animals van reemplaçar als nens que estranyàvem, i com que la meva esposa sentia un afecte apassionat per a ells, van formar entre nosaltres un vincle i un objecte d'interès comú."

Quan Papo va morir, Wagner es va sentir profundament afligit. Havia rodejat al pobre animal malalt amb la major cura. La seva mort l'entristeix considerablement i ho relata amb una emoció que no és gens artificial.

La simpatia de Wagner pels animals sempre va ser tan marcada, que un dels seus comentaristes, M. H. De Wolzogen, va escriure un llibre complet sobre: “Richard Wagner i els animals”.

A Tribschen, durant l’apogeu de Wagner, els gossos van continuar representant un paper important en la seva existència. Llegeixi la història de la primera visita de Judith Gauthier (sic) a Wagner.

El capità va anar a l’estació per esperar als seus visitants francesos, entre els que es trobava Villiers de l’Isle-Adam. Després de portar-los a l’hotel, va tornar a casa per “preparar-se per rebre’ls”. Finalment arriben a Tribschen.

“Vam caminar poc a poc, commoguts, recollits”, escriu la Sra. Judith Gauthier, “Com en el llindar d’un temple! Ens han

vist, sens dubte, perquè el mestre apareix a la porta del saló i baixa els graons; un gran Terranova negra va aparèixer al seu costat.

“Amb un aire cerimoniós i juganer, Wagner ens fa entrar. Una dona jova, alta, esvelta, de rostre noble i distingit, amb ulls blaus, un somriure fresc, sota una magnífica cabellera rossa, està parada al mig de la sala, rodejada de quatre nenes, una d’elles molt petita.

“Madame de Bülow, que ha tingut l’amabilitat de venir a veure’m amb els seus fills” va dir el mestre.

“Després d’un intercanvi d’encaixades de mà comprensius, ens diu els noms dels nens, que ens mirem amb els ulls molt oberts i sorpresos: Senta, Elisabeth, Isolde i Eva. – Vam reconèixer en l’elecció d’aquestes fadrines, preses totes de entre les heroïnes de Wagner, un entusiasme fanàtic similar al nostre, que allunyava qualsevol vergonya entre aquesta encantadora mare i nosaltres.

“Ens van presentar els gossos; el gran Terranova, Rouzemouk – “Russ” a la intimitat, i Cos, un pug gris ferro pertanyent a Mme. de Bülow.

“El meu nom és Cosima”, ens va dir, “i la gent del meu voltant tenia la mala costum, que em molestava, de dir-me ‘Cos’. Li vaig donar aquest nom al meu gos, i des de llavors ningú s’atreveix a dir-me d’altra forma que no sigui Cosima...”

I a més a més:

“Totes les tardes a les vuit – en va ens vam tenir de defensar, realment avergonyits de tal disturbí causat en el règim de Tribschen – totes les tardes a les vuit en punt es va obrir la porta del saló i Jacob va anunciar el sopar”.

El menjador, bastant petit, era estret: la taula llarga de forma quadrada quasi l’omplia; Wagner va entrar per un extrem.

“El sopar consistia en embotits, carn freda, pastels i fruites, i al Mestre li agradava afegir ‘champagne’ del seu amic Chandon”, que havia de beure sense

escrúpols, va dir, perquè va rebre de regal del seu admirador francès, més del que podia consumir.

“... Ens van retardar en parlar. Les paraules del Mestre, violentes, alegres, apassionades, sempre sinceres, ens van produir una immensa emoció, per així dir-ho: magnètica. Vam passar per tots els estats que ella va descriure: entusiasme, indignació, desesperació. “

Però ara reapareixen els animals:

“... El pug Cos, amb la pell una mica irritada, estava a dieta: Li havien prohibit menjar carn. Si, cedint als seus instints, algú dels invitats li'n donava un trosset, Wagner el detenia al mig de qualsevol discurs i recordava amb vehemència el decret del metge pels gossos... i era admirable, aquesta atenta preocupació. De què res el distraïa, ella ens ho va revelar en aquest ser prodigiós, amb una personalitat devoradora, una bondat

Més tard, Wagner va centrar l'atenció sobre les atrocitats de la vivisecció, aquesta pràctica pseudocientífica que no va servir mai a la ciència, però que va convertir el poble de les besties inofensives en miríades de màrtirs.

El 1879, Wagner va dirigir al senyor Ernst von Weber, autor de “Les Càmeres de tortura de la ciència”, una admirable carta oberta, en la què, els seus sentiments zoofílics s'expressen amb tal elevació, que aquest escrit pot classificar-se entre les millors extra produccions del mestre. Per parlar d'animals, Wagner se situa en el terreny de la sensibilitat i la moralitat superior; i repudia els arguments utilitaris de manera tant absoluta que sent que ha de dir que s'ha negat a ser part de les societats de benestar animal, tant sols perquè la seva propaganda “apel·la a l'interès de la gent per protegir a les bèsties”.

Aquesta carta ha estat convenientment traduïda al francès per MM. J.-G. Prodhomme i el Dr. Fritz Holl (1). Aquí està la eloqüent conclusió:

“La nostra conclusió, des del punt de vista de la dignitat humana, és que aquesta es manifesta tant sols on l'home pot distingir-se de l'animal per la pietat que tindria, inclús per l'animal, perquè podem aprendre de l'animal la pietat cap a l'home, tant aviat com l'animal sigui tractat raonablement i amb humanitat.

*“Si aquesta conclusió ens va fer riure, i si els nostres intel·lectuals nacionals ens rebutgessin; si la vivisecció continués prosperant en públic i en particular, els diem als seus defensors que de bona gana i de tot cor deixariem aquest món en el qual un gos ja no podria seguir vivint”, inclús si no se'ns dediqués un **Rèquiem alemany***

Bayreuth, octubre 1979. Richard Wagner”.

NOTES:

(*) El comentari complet està publicat al Musè Virtuel Richard Wagner
16 boulevard St. Germain 75005 Paris Fr. mail : contact@wvrw.fr

(1) L'Antivivisection, edició de maig de 1913.

Un dels traductors d'aquesta carta, MJ-G. Prod-homme, va publicar en la mateixa revista un interessant article titulat: "Richard Wagner, anti viviseccionista", mitjan el qual s'esforça per mostrar a Wagner com un zoòfil no sols en la seva vida, sinó també en les seves obres. I de fet, per parlar sols de Parsifal, no és l'episodi del cigne travessat per la fletxa de l'adolescent, en el primer acte, el que determina en el "cast boig" la manifestació inicial de la Pietat, element essencial de tot el drama?